

Sygn. akt I PK 211/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lipca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)
SSN Jolanta Frańczak (sprawozdawca)
SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z powództwa M. B. i L. R.
przeciwko J. Spółce z o.o. w Ł.
o świadczenia związane z podróżą służbową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 lipca 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w S.
z dnia 31 października 2014 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda M. B. kwotę
900 (dziewięćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy - Sąd Pracy w Z. wyrokiem z dnia 10 czerwca 2014 r., wydanym na skutek łącznego rozpoznania spraw z powództw M. B. i L. R. przeciwko stronie pozwanej J. Sp. z o.o. w Ł. (dalej jako Spółka), zasądził od strony pozwanej: na rzecz powoda M. B. kwotę 7.732,29 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty, a na rzecz powoda L. R. kwotę 7.516,62 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty tytułem ryczałtu za noclegi, oddalił powództwo każdego z powodów w pozostałym zakresie, orzekł o kosztach postępowania i nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności co do kwoty 1.576 zł wobec każdego z powodów.

Sąd Rejonowy ustalił, że powodowie byli zatrudnieni w pozwanej Spółce od dnia 30 września 2009 r. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego, w pełnym wymiarze czasu pracy: L. R. do dnia 16 kwietnia 2012 r. z wynagrodzeniem zasadniczym w kwocie 1.576,00 zł, a M. B. do dnia 16 czerwca 2012 r. z wynagrodzeniem zasadniczym w kwocie 788 zł. Zgodnie z obowiązującym u strony pozwanej od października 2008 r. regulaminem wynagradzania za czas podróży służbowej w kraju i poza jego granicami pracownikom przysługiwała dieta w wysokości 23 zł. Aneks do regulaminu wynagradzania, obowiązujący od dnia 1 lipca 2010 r., wprowadził zapis, zgodnie z którym za czas podróży służbowej poza granicami kraju pracownikom przysługuje należność uzależniona od czasu trwania podróży i wyliczona według wzoru opracowanego przez pracownicę Spółki specjalistę do spraw kadrowych i płacowych – E. M. Należność obliczana według wzoru obejmowała wyłącznie przysługującą kierowcy dietę. Była ona wyższa od uprzedniej uregulowanej ryczałtowo i wynosiła kwotę między 70 a 90 zł. Kwestia ryczałtów za noclegi nie została przez pracodawcę uregulowana, gdyż, jak twierdził, kierowcy mają zapewniony nocleg w kabinie pojazdu. Pojazdy, którymi poruszali się powodowie, spełniały standardy wskazane w rozporządzeniu (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 (Dz.U.U.E.L Nr 102, s. 1 ze zm., zwane dalej rozporządzeniem (WE) nr 561/2006). Należność z tytułu ryczałtu

za noclegi (w zakresie odpoczynków tygodniowych regularnych) niewypłacona powodowi L. R. stanowi kwotę 7.516,62 zł, a powodowi M. B. kwotę 7.732,29 zł.

Sąd Rejonowy za niewiarygodne uznał zeznania świadków: P.S., M. K.-L., K. D. z których wynika, że wypłacana pracownikom strony pozwanej w oparciu o regulamin wynagradzania należność z tytułu podróży służbowej obejmowała również ryczałt za noclegi. Sąd Rejonowy zaznaczył, że już literalne brzmienie tego regulaminu jednoznacznie wskazuje, że pracownikowi za czas podróży służbowej w kraju i poza jego granicami przysługuje dieta. Taką interpretację potwierdziła świadek E. M., która w okresie obejmującym tworzenie regulaminu była zatrudniona w Spółce na stanowisku pracownika do spraw kadrowych i płacowych. Stwierdziła ona jednoznacznie, że zarówno kwota 23 zł przewidziana w pierwotnym brzmieniu regulaminu wynagradzania, jak i ta będąca następstwem jego aneksowania w wysokości 70-90 zł, nie zawierała należności z tytułu ryczałtów za noclegi. Takie zeznania Sąd Rejonowy ocenił jako logiczne i to nie tylko z punktu widzenia literalnej wykładni regulaminu, ale i relacji między wysokością kwot wypłacanych pracownikom w związku z podróżą służbową, a wartością samych ryczałtów za noclegi, wynikających z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 19 grudnia 2002 r.), jak i wyszczególnionych przez biegłego sądowego. Wskazana relacja uzasadnia przekonanie, że wymienione w regulaminie wynagradzania kwoty (23 zł, czy nawet 90 zł) nie mogły obejmować zarówno diety, jak i ryczałtu za nocleg (w wysokości około 30 euro za jeden nocleg). Z tych względów Sąd Rejonowy przyjął, że powodom przez cały okres ich zatrudnienia Spółka nie wypłacała ryczałtu za noclegi, a jedynie wymienione w regulaminie diety, co oznacza, że powództwa w części zasługiwały na uwzględnienie, w tym także w zakresie należności za okresy zatrudnienia przypadające przed nowelizacją ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz.U. Nr 92, poz. 879 ze zm.), obowiązującą od dnia 3 kwietnia 2010 r. Obowiązujący od tego dnia art. 21a tej ustawy, wprowadzony ustawą z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz o

zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 43 poz. 246, zwanej dalej ustawą nowelizacyjną), stanowi, że kierowca transportu międzynarodowego świadcząc pracę poza granicami kraju odbywa podróż służbową, z tytułu której przysługują mu należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego, ustalane na zasadach określonych w przepisach art. 77⁵ § 3-5 k.p. Choć przed dniem 3 kwietnia 2010 r. do kierowców nie można było bezpośrednio stosować przepisów o podróżach służbowych, a co za tym idzie zasad dotyczących należności przysługujących z tytułu diet i noclegów, to w ocenie Sądu Rejonowego nie oznacza to jednak, że brak jest podstaw do automatycznego wykluczenia zastosowania opisanych regulacji *per analogiam*. Stanowisko to jest ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który wielokrotnie przyjmował, że choć pracodawca do dnia 3 kwietnia 2010 r. nie miał obowiązku wypłacania należności z tytułu diet i ryczałów za noclegi kierowcy międzynarodowego transportu samochodowego, to jednak specyficzne koszty przez niego ponoszone powinny mu być rekompensowane. A zatem nieustalenie przez strony umowy o pracę warunków wypłaty wszystkich świadczeń związanych z podróżą służbową (nie tylko diet, ale i ryczałów za noclegi) czyni uzasadnionym wyrównanie ich wysokości do poziomu odpowiadającego należnościom z tytułu podróży służbowej, przewidzianym w przepisach powszechnie obowiązujących dla pracowników wykonujących podróże służbowe. Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z dominującym poglądem Sądu Najwyższego umożliwienie kierowcy w transporcie międzynarodowym możliwości spania w kabinie samochodu ciężarowego nie stanowi zapewnienia pracownikowi bezpłatnego noclegu w rozumieniu przepisów regulujących przyznawanie należności pracownikom odbywającym podróże służbowe poza granicami kraju. W konsekwencji niezapewnienia przez pracodawcę noclegu poza kabiną pojazdu pracownikowi - kierowcy przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach i w wysokości określonych w § 9 ust. 1-3 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r., albo na korzystniejszych warunkach i wysokości, określonych w umowie o pracę, układzie zbiorowym pracy lub innych przepisach prawa pracy.

Sąd Rejonowy podkreślił, że według art. 8 ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 561/06ienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku

poza bazą można wykorzystywać w pojeździe, o ile posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się na postoju. W ocenie tego Sądu, ustawodawca europejski nie postrzega, co do zasady, spania kierowcy w kabinie, jako sytuacji zagrażającej życiu i zdrowiu jego i innych uczestników ruchu. Warunkiem uznania możliwości wykorzystywania przez kierowcę w pojeździe na postoju dziennych (skróconych tygodniowych) okresów odpoczynku poza bazą jest wyposażenie samochodu w „odpowiednie” (a nie jakiegokolwiek) miejsce do spania (dla każdego kierowcy). Poczynione w sprawie, w oparciu o niekwestionowaną opinię biegłego, ustalenia wskazują jednoznacznie, że pojazdy, którymi podróżowali powodowie spełniały wymienione wymogi. Mając powyższe na uwadze, Sąd Rejonowy uznał za uzasadnione zasądzenie należności z tytułu ryczałów jedynie w odniesieniu do regularnych odpoczynków tygodniowych uznając, że powodowie mogli (bez obowiązku wypłaty z tego tytułu ryczału) wykorzystywać w pojeździe odpoczynki dobowe i tygodniowe, ale o charakterze skróconym.

Konkludując Sąd Rejonowy stwierdził, że regulamin wynagradzania obowiązujący w pozwanej Spółce przewidywał w związku z podróżą służbową kierowcy wyłącznie diety, jednocześnie wymagając od pracowników, by nocowali w kabinie pojazdu. Dlatego też Sąd uwzględnił powództwa częściowo, zasądzając należności za cały okres zatrudnienia w pozwanej Spółce (także przed dniem 3 kwietnia 2010 r.), jednakże w tylko odniesieniu do noclegów wykorzystywanych przez powodów w kabinach pojazdów w ramach regularnych odpoczynków tygodniowych.

Od powyższego wyroku apelacje wniosły obie strony.

W apelacji strony pozwanej Spółki J. Sp. z o.o. w Ł. wskazano, że regulamin wynagradzania zawiera kompleksową regulację zasad przyznawania pracownikom wszystkich należności z tytułu podróży służbowych, w tym również ryczałów za noclegi, a ponadto zasądzenie na rzecz powodów należności, obejmujących okres sprzed dnia 3 kwietnia 2010 r. jest sprzeczne z art. 7 ustawy nowelizacyjnej stanowiącym, że w sprawach administracyjnych, postępowań podatkowych i o wykroczenia, karnych i karnoskarbowych, wszczętych i niezakończonych przed

dniem wejścia w życie nowelizacji stosuje się art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, w brzmieniu nadanym nowelizacją.

Natomiast apelacje powodów zostały oparte na twierdzeniu, że Sąd Rejonowy ograniczając zasadność zgłoszonych roszczeń jedynie do okresów regularnych odpoczynków tygodniowych naruszył § 9 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r., stosownie do którego powodowie mieli prawo do ryczału za wszystkie tygodniowe noclegi, a nie tylko za regularne.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. wyrokiem z dnia 31 października 2014 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w przypadku powoda M. B. zasądzoną na jego rzecz kwotę 7.732,29 zł podwyższył do kwoty 47.804,93 zł, a w przypadku powoda L. R. zasądzoną na jego rzecz kwotę 7.516,62 zł podwyższył do kwoty 46.531,20 zł i oddalił apelacje powodów w pozostałym zakresie, oddalił apelację strony pozwanej J. Sp. z o.o. w Ł. oraz orzekł o kosztach postępowania.

Odnosząc się w pierwszym rzędzie do zarzutów apelacji strony pozwanej Sąd Okręgowy stwierdził, że podziela ustalenia Sądu Rejonowego, iż wypłacane powodom należności z tytułu podróży służbowych były niższe od minimalnych kwot z tego tytułu, wynikających z rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. Brak rozróżnienia we wzorze przyjętym w regulaminie wynagradzania sytuacji, kiedy pracownik ma prawo do ekwiwalentu za nocleg, a kiedy nie, w praktyce limitował możliwość weryfikacji kwoty przyznanej za daną podróż służbową w aspekcie odniesienia jej do minimalnych sum, określonych w tym rozporządzeniu. Nawet, gdyby postanowienia regulaminu wynagradzania interpretować zgodnie ze stanowiskiem pozwanej Spółki, to pojęcie diet zdefiniowane było w sposób wiążący w dwóch rozporządzeniach Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości i ustalania należności przysługujących pracownikom zatrudnionym w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju i poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 i Dz.U. Nr 236, poz. 1990). W § 2 rozporządzeń wymienia się osobno diety oraz zwrot kosztów przejazdów i dojazdów oraz noclegów. Nie ma przeto podstaw prawnych, aby w aktach niższego rzędu, jakimi są regulaminy wynagradzania, ten podział nie został zachowany. Postanowienia regulaminu mniej korzystne dla

pracowników nie byłyby bowiem ważne z mocy art. 9 § 2 k.p. Z tych też względów ustalenie Sądu Rejonowego, że pozwana Spółka przez cały okres zatrudnienia powodów nie wypłacała im ryczałtów za noclegi, a jedynie wymienione w regulaminie diety jest prawidłowe.

Sąd Okręgowy podzielił także stanowisko Sądu Rejonowego, zgodnie z którym brak regulacji prawnej związanej z podróżami służbowymi kierowców do dnia 3 kwietnia 2010 r. nie powinien prowadzić do pozbawienia kierowców dodatkowych świadczeń rekompensujących ich zwiększone koszty utrzymania w okresie przebywania - na polecenie pracodawcy - poza miejscem zamieszkania. Stosownie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2013 r., II PK 296/12 (LEX nr 1341269) przed dniem 3 kwietnia 2010 r. strony stosunku pracy nie mogły zakwalifikować pracy kierowców transportu międzynarodowego jako podróży służbowej w rozumieniu art. 77⁵ § 1 k.p., przez co nie można było stosować do tych kierowców przepisów o podróżach służbowych i przyznawać im diet. Jednak w przypadku nieustalenia w regulaminie wynagradzania bądź umowie o pracę świadczeń z tytułu podróży odbywanych przez kierowcę, jej koszty mogą podlegać wyrównaniu do wysokości odpowiadającej należnościom z tytułu podróży służbowej, przewidzianym w przepisach powszechnie obowiązujących dla pracowników wykonujących rzeczywiście podróże służbowe. Zatem także z tytułu podróży służbowych odbywanych przez kierowców transportu międzynarodowego w okresie do dnia 3 kwietnia 2010 r. przysługują im należności co najmniej takie, jak wynikające z powszechnie obowiązujących przepisów wykonawczych, wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. Sąd Okręgowy powołał się jednocześnie na utrwalony pogląd judykatury, zgodnie z którym umożliwienie przez pracodawcę kierowcy w transporcie międzynarodowym spania w kabinie samochodu ciężarowego (nawet przystosowanej do takich celów) nie stanowi zapewnienia pracownikowi bezpłatnego noclegu w rozumieniu przepisu § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. W razie nieprzedstawienia rachunku za hotel (motel) kierowcy przysługuje więc co najmniej (art. 77⁵ § 5 k.p.) ryczałt w wysokości 25% limitu ustalonego w przepisach wydanych na podstawie art. 77³ § 2 k.p., z czym w sprzeczności nie pozostaje możliwość „zaoszczędzenia” przez niego wydatków i zwiększenia w ten sposób dochodu uzyskiwanego z tytułu zatrudnienia.

Bezprzedmiotowe jest zatem analizowanie, czy powodowie aprobowali taką formę i warunki wypoczynku oraz przeprowadzanie w tym zakresie postępowania dowodowego.

Rozpoznając apelację powodów, Sąd Okręgowy stwierdził, że ich pełnomocnik słusznie skonstatował, iż powołane przez Sąd Rejonowy rozporządzenie (WE) nr 561/2006 nie dotyczy wynagradzania i innych świadczeń za pracę. Przedmiotem tego rozporządzenia nie jest bowiem wynagrodzenie kierowców, będących pracownikami, ani przysługujące im należności na pokrycie kosztów wyjazdów poza bazę w celu wykonywania podróży służbowych. Nie może więc ono służyć ocenie przesłanek przysługiwania ryczału za noclegi. Zawarta w art. 14 ust. 1 ustawy o czasie pracy kierowców regulacja powiela art. 8 ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 561/2006. Jednak przepis ten nie dotyczy w żadnym zakresie świadczeń przysługujących kierowcom - pracownikom z tytułu podróży służbowych i nie może służyć wykładni przepisów ustanawiających przesłanki tych świadczeń. Wykładnia systemowa ustawy o czasie pracy kierowców wskazuje, że nie zostały w niej uregulowane zasady przysługiwania należności związanych z wykonywaniem podróży służbowych; w tym zakresie ustawa odsyła w jej art. 21a do art. 77⁵ § 3-5 k.p. Jeżeli zatem układ zbiorowy pracy, umowa o pracę bądź regulamin wynagradzania nie zawierają wszystkich uregulowań dotyczących warunków wypłacania należności z tytułu podróży służbowych, to pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej według przepisów wykonawczych, wydanych na podstawie art. 75⁵ § 2 k.p. Odesłanie w art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców do art. 77⁵ § 3-5 k.p. oznacza pośrednio także odesłanie do art. 77⁵ § 2 k.p. i w konsekwencji uznanie, że kierowcy - pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu według zasad ustalonych w przepisach wykonawczych [wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., chyba że korzystniejsze dla niego zasady zostały ustalone według art. 77⁵ § 3 k.p.

Sąd Okręgowy za trafny uznał podniesiony w apelacjach powodów zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy § 9 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. Z niekwestionowanych wyliczeń zawartych w opinii biegłego sądowego z zakresu transportu drogowego wynika, że przy założeniu, iż ryczały mogą być regulowane w sposób odrębny u pracodawcy na podstawie art. 77⁵ k.p. i przy zapisach

regulaminu obowiązującego w pozwanej Spółce oraz, że należności z tytułu podróży służbowych wypłacone pracownikowi nie zawierają należności z tytułu noclegów, stosując odpowiednio przepisy rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r., a także przy założeniu, że należy wypłacić należności z tytułu wszystkich okresów odpoczynku (dobowych, tygodniowych skróconych, tygodniowych regularnych) za okres od dnia 30 września 2009 r. do dnia 31 grudnia 2011 r., należności L. R. wynoszą kwotę 46.796,76 zł, a M. B. kwotę 47.804,93 zł.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną strony pozwanej J. Sp. z o.o. w Ł., w całości w sprawie z powództwa L. R. oraz w części, tj. w zakresie punktu 1, 3, 4, 5 i 6 w sprawie z powództwa M. B. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku „zarówno z powództwa M. B., jak i L. R. w części zaskarżonej i oddalenie powództw z zasądzeniem na rzecz skarżącej kosztów postępowania za obie instancje i postępowania kasacyjnego”, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku „zarówno z powództwa M. B., jak i L. R. w części zaskarżonej i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego”, a także o orzeczenie obowiązku zwrotu przez powodów na rzecz skarżącej świadczenia wykonanego w oparciu o zaskarżony wyrok, tj. „na rzecz M. B. kwoty 47.804,93 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami postępowania za obie instancje oraz na rzecz L. R. kwotę 46.531,20 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami postępowania za obie instancje”.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie:

1) naruszenia prawa materialnego:

a) § 2 pkt 1d regulaminu wynagradzania w związku z art. 77⁵ § 3 k.p. przez uznanie, że wbrew literalnemu brzmieniu tej definicji delegacja obejmuje jedynie diety,

b) § 11 regulaminu wynagradzania w brzmieniu nadanym aneksem nr 3 z dnia 15 czerwca 2010 r. w związku z art. 77⁵ § 3 k.p. przez jego błędną wykładnię sprzeczną z definicją zawartą w § 2 pkt 1d regulaminu, gdyż ustalającą, że należności z tytułu podróży służbowych ustalone w regulaminie to tylko diety, podczas gdy definicja znajdująca się w regulaminie wynagradzania wskazuje, że są to i diety i ryczałty za nocleg,

c) art. 77⁵ § 1,3, i 4 k.p. przez nieuwzględnienie postanowień regulaminu wynagradzania odnoszących się do należności przysługujących pracownikom, mimo że został on ustanowiony zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa,

d) § 9 ust. 2 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. w związku z art. 77⁵ § 4 i 5 k.p. w związku z § 11 regulaminu wynagradzania w brzmieniu nadanym aneksem nr 3 z dnia 15 czerwca 2010 r. przez przyjęcie, że skarżąca była zobowiązana do wypłacania powodom należności wynikającej z § 9 ust. 2 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r., mimo istnienia zapisów w regulaminie wskazujących na odmienną regulację tego zakresu,

e) § 1 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. w związku z art. 77⁵ § 3 k.p. i z art. 77⁵ § 5 k.p. oraz art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 8 ustawy nowelizacyjnej w związku z art. 2 Konstytucji RP przez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że przed dniem 3 kwietnia 2010 r. istniała podstawa prawna do zrównania pracy wykonywanej przez zawodowego kierowcę w transporcie międzynarodowym z podróżą służbową odbywaną poza granicami kraju, z tytułu której przysługują świadczenia na podstawie wskazanego rozporządzenia,

f) § 9 ust. 2 i ust. 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. w związku z art. 14 k.p. i art. 14 ust. 1 ustawy o czasie pracy kierowców i art. 8 ust. 8 rozporządzenie (WE) nr 561/2006 przez ich niewłaściwą wykładnię i zastosowanie, polegające na uznaniu, że: - zapewnienie noclegu kierowcom w przystosowanej, wydzielonej i homologowanej do tych celów części kabiny samochodu ciężarowego nie spełnia warunków zapewnienia bezpłatnego noclegu w rozumieniu tych przepisów i w konsekwencji tego przyjęcie, że powodom przysługuje ryczałt za noclegi w kabinie samochodu; - pod pojęciem „zapewnienie noclegu” należy rozumieć wyłącznie zapewnienie przez pracodawcę kierowcom odpoczynku dobowego i tygodniowego (zarówno zwykłego, jak i skróconego) wyłącznie w jednostce zawodowo i odpłatnie świadczącej usługi noclegowe; - art. 8 ust. 8 (WE) nr 561/2006 odnosi się do innych zagadnień niż § 9 ust. 2 i ust. 4 rozporządzenia, tj. zagadnień związanych z zapewnieniem poprawy bezpieczeństwa drogowego, zapobieżenia zakłócaniu konkurencji i zagwarantowania bezpieczeństwa i zdrowia pracowników wykonujących pracę w trasie objętych niniejszym rozporządzeniem, a

nie zagadnień związanych z określaniem wynagrodzenia z czas odbywania podróży służbowych,

g) art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w związku z § 9 ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że pracownikowi przysługuje roszczenie o ryczałtowy zwrot kosztów noclegu także wówczas, gdy z okoliczności sprawy jednoznacznie wynika, że żadnych kosztów noclegu nie poniósł, bowiem dobrowolnie i świadomie korzystał z bezpłatnego noclegu w kabinie pojazdu,

h) § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. w związku z art. 2 Konstytucji RP przez zawężającą wykładnię niedookreślonego pojęcia „bezpłatny nocleg”, zgodnie z którą odnosi się ono wyłącznie do zapewnienia kierowcy przez pracodawcę odpoczynku w hotelu lub innej placówce świadczącej odpłatne usługi w zakresie wynajmu pomieszczeń mieszkalnych, co pozostaje w sprzeczności z semantycznym znaczeniem pojęcia „nocleg” i jego leksykalną definicją w języku polskim, a także intencją ustawodawcy, który wprowadzając wskazany przepis rozporządzenia nie miał na celu tak restrykcyjnego interpretowania powyższego pojęcia,

2) naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 328 § 2 k.p.c. przez niewyjaśnienie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyjęcia, że kwota jednostkowej diety wynosi około 90 zł oraz dlaczego zasądzono całość należności z tytułu ryczałtów na podstawie rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r.

Jako okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała oczywiste uzasadnienie skargi z uwagi na naruszenie przepisów prawa materialnego wymienionych w punktach a-d skargi oraz naruszenia przepisów prawa procesowego tj. art. 328 § 2 k.p.c. Ponadto w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, a mianowicie: 1) czy przed dniem 3 kwietnia 2010 r. dopuszczalne jest stosowanie do kierowców zawodowych przepisów dotyczących rodzaju i wielkości przyznawanych świadczeń z tytułu odbywanych przez pracowników podróży służbowych określonych w art. 77⁵ § 3-5 k.p., w szczególności, gdy pracodawca za zgodą pracownika zapewnił mu bezpłatny nocleg w odpowiednio dostosowanej do tego celu kabinie samochodu?, 2) czy dopuszczalne jest nadawanie odmiennych znaczeń tożsamym pojęciom prawnym

występującym w aktach prawnych odnoszących się do tej samej dziedziny prawa i tożsamesgo zagadnienia jakim jest sposób realizacji przez pracodawców obowiązku zapewnienia pracownikom odpoczynku w czasie odbywania przez nich podróży służbowych, tj. pojęciom „nocleg” i „miejsce do spania” występującym na gruncie § 9 ust. 1-4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. i art. 8 ust. rozporządzenia (WE) nr 561/2006?, 3) czy przepisy rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. dotyczące zasad przyznawania ryczału za nocleg mają charakter względnie obowiązujący, a tym samym podlegają wyłączeniu na mocy porozumienia stron, polegającego na konsensualnym ustaleniu pomiędzy pracodawcą a pracownikiem odmiennych, dopuszczalnych prawem zasad realizacji odpoczynku przez kierowcę - np. w odpowiednio dostosowanej do tego celu kabinie pojazdu - co mieści się w zakresie pojęcia „bezpłatny nocleg” użytego na gruncie § 9 ust. 4 rozporządzenia?

Skarżąca w uzasadnieniu podstaw skargi kasacyjnej podniosła, że Sąd Okręgowy dokonując wykładni § 2 pkt 1 lit. d i § 11 regulaminu wynagrodzenia wbrew jego literalnemu brzmieniu oraz w oparciu o założenie, iż dieta stanowi kwotę około 90 zł, nie podał w jaki sposób została ona wyliczona. Doprowadziło to do uznania, wbrew zeznaniom świadków i literalnemu brzmieniu regulaminu wynagradzania oraz wbrew tytułowi wskazanemu w dowodzie wypłaty, że zapisy regulaminu i sposób wyliczenia w nim wskazany dotyczy jedynie diet. Sąd Okręgowy przyjął, że regulamin wynagradzania obowiązujący u skarżącej nie może stanowić o ryczałtach bowiem suma wypłaconej kwoty nie wystarczyłaby zarówno na minimalną kwotę ryczału (25% stawki wskazanej w rozporządzeniu z dnia 19 grudnia 2002 r.), jak minimalną stawkę diety krajowej 23 zł, zważywszy, że wysokość ryczału za nocleg nie może być uregulowana w wysokości niższej niż wskazana w rozporządzeniu (art. 9 § 2 i art. 18 § 2 k.p.). Jednak zdaniem skarżącej, analiza dokonanych przez nią wypłat, biorąc pod uwagę liczbę noclegów w danym miesiącu wskazuje, że suma diet i noclegów nazwana przez nią jako delegacja przekracza kwoty wskazane jako minimalne. Nie zdarza się to w każdym miesiącu, jednakże nie może to doprowadzić do przyjęcia, iż kwota wskazana w regulaminie i wypłacona powodom stanowi tylko dietę. „Jeśli Sąd przyjął, że wypłacono tylko diety opierając się na ekonomicznym uzasadnieniu swojej decyzji przejawiającej się w twierdzeniu, iż wypłacona należność była zbyt niska, aby

mogła obejmować i diety i ryczałty za nocleg, wówczas taką tezę należało uzasadnić”. Zapisy regulaminu wynagradzania miały dotyczyć należności: diet i ryczałtów. „Sprzeczne z jego postanowieniami byłoby przyjęcie, że wolą pracodawcy jest wypłata tak wysokich diet w sytuacji, kiedy powszechnie wiadomo, że kierowcy transportu międzynarodowego wiozą żywność z Polski i nie ponoszą wysokich kosztów utrzymania”. Przyjęcie, że kwota delegacji o zmiennej wartości „stanowi tylko diety jest założeniem niesłusznym i wadliwym. Wówczas już trudno uzasadnić przyjęcie, iż zapisy regulaminu obejmują tylko diety”. Ponadto skarżąca stwierdziła, że błędna jest istota rozważań Sądu Okręgowego skutkująca przyjęciem, że nie zapewniono powodowi „bezpłatnego noclegu” w zakresie odpoczynku dobowego i skróconego tygodniowego. Pojęcie „noclegu” czy też „bezpłatnego noclegu” nie ma swojej definicji ustawowej, co oznacza, że przy nadawaniu tym pojęciom znaczenia normatywnego konieczne jest uwzględnienie wszystkich dopuszczalnych metod wykładni, poczynając od wykładni językowej. W tej kwestii należy również uwzględnić regulację prawa wspólnotowego, a mianowicie przepisy rozporządzenia (WE) nr 561/2006.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód M. B. wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych podstaw. W pierwszej kolejności wskazać należy, że nie jest uzasadniony zarzut wadliwego uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji (art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.). W orzecnictwie dotyczącym tego zagadnienia ugruntowało się zapatrywanie, zgodnie z którym sporządzenie uzasadnienia w sposób nie w pełni odpowiadający stawianym mu wymaganiom może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej wyjątkowo wtedy, gdy przedstawione w nim motywy nie pozwalają na przeprowadzenie kontroli kasacyjnej zaskarżonego orzeczenia. Tylko w takim wypadku uchybienie art. 328 § 2 k.p.c. może być – w świetle art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. – uznane za mogące mieć wpływ na wynik sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2002 r., II CKN 1368/00, LEX nr 54382 oraz wyroki

Sądu Najwyższego: z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, LEX nr 78271; z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, LEX nr 109420; z dnia 4 października 2012 r., I CSK 632/11, LEX nr 1228532 i powołane tam orzecznictwo). Tymczasem sposób sformułowania przez skarżącą zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. nie daje podstaw do uznania, aby uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie pozwalało na przeprowadzenie kontroli kasacyjnej. Sąd drugiej instancji wyjaśnił z jakich względów wypłacane powodom poszczególne kwoty, początkowo 23 zł, a następnie około 90 zł, nie mogły obejmować zarówno diety, jak i ryczałtu za nocleg, którego sama wysokość oscylowała w granicach 30 euro za nocleg. Samo sformułowanie zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. nie może natomiast stanowić podstawy do dokonania odmiennej oceny dowodów mającej na celu zakwestionowanie ustaleń faktycznych, które legły u podstaw wydania zaskarżonego wyroku i którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a z których wynika, że skarżąca wypłacała powodom wyłącznie diety.

Całkowicie bezzasadne są zarzuty prawa materialnego podniesione w ramach pierwszej podstawy skargi, które w istocie sprowadzają się do wykazania, że spanie w kabinie samochodu realizuje prawo kierowcy do właściwego noclegu i nawiązują do konieczności dokonania wykładni zwrotu „bezpłatny nocleg” oraz że interpretacja w tym zakresie przesądza o stosowaniu lub niestosowaniu § 9 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. w związku z art. 77² § 5 k.p. Uznanie, że w zakresie desygnatów tego pojęcia mieści się zapewnienie przez pracodawcę odpowiedniego noclegu w kabinie samochodu ciężarowego zwalnia z obowiązku zapłaty ryczałtu za noclegi. Jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 maja 2016 r., II PK 111/15 (niepublikowany) problem ten nie jest nowy i ma utrwalone orzecznictwo, do którego między innymi odwołuje się Sąd drugiej instancji, w tym do uchwały Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów z dnia 12 czerwca 2014 r. II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164 z glosą krytyczną Michała Skąpskiego). W uchwale tej Sąd Najwyższy, mając na względzie potrzebę ujednolicenia wykładni zwrotu „bezpłatny nocleg”, wyraził pogląd, że zapewnienie pracownikowi - kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego

noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r., co powoduje, że pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach i w wysokości określonych w § 9 ust. 1-3 tego rozporządzenia albo na korzystniejszych warunkach i wysokości, określonych w umowie o pracę, układzie zbiorowym pracy lub innych przepisach prawa pracy. Chodzi więc o lepszy standard noclegu, niż w kabinie samochodu. Nocleg w kabinie samochodu odbiega od noclegu w zwykłych warunkach, czyli z reguły od warunków hotelowych. Konkluzja ta jest w pełni przekonywująca i prowadzi do uznania, że obowiązkiem pracodawców zatrudniających kierowców w transporcie międzynarodowym jest zapewnienie pracownikowi regenerację sił, przy czym warunku tego nie spełnia miejsce do spania w kabinie pojazdu, także wówczas, gdy ma ono „wysoki standard”. Odmienne stanowisko przyjęte w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2013 r., II PK 296/12 (LEX nr 1341269), do którego odwołuje się skarżąca w uzasadnieniu skargi, w którym stwierdzono, że wyposażenie pojazdu w miejsce do spania, z którego korzysta kierowca w czasie nocnego wypoczynku, wyłącza możliwość dochodzenia jakiegokolwiek rekompensaty za brak hotelu, chyba że co innego wynika z umowy lub aktów wewnętrznych nie zostało zaakceptowane w wykładni wynikającej, zarówno z cytowanej powyżej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, jak też z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2014 r., I PZP 3/14 (OSNP 2015 nr 4, poz. 47).

Nie jest także zasadne odwoływanie się przez skarżącą do art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców oraz art. 8 ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 561/2006. Z przepisu art. 14 ust. 1 tej ustawy nie wynika, że gdy pracownik wybiera lub godzi się na nocleg w kabinie samochodu, to traci prawo do noclegu w standardzie podstawowym, czyli w hotelu. Przepis art. 14 ust. 1 stanowi wyłącznie, że w każdej dobie kierowcy przysługuje prawo do co najmniej 11 godzin nieprzerwanego odpoczynku. Dobowy odpoczynek (z wyłączeniem odpoczynku kierowców, o których mowa w rozdziale 4a, czyli wykonujących przewozy regularne, których trasa nie przekracza 50 km) może być wykorzystany w pojeździe, jeżeli pojazd znajduje się na postoju i jest wyposażony w miejsce do spania. Regulacja ta powiela art. 8 ust. 8 rozporządzenia nr 561/2006 (choć pomija, że może tak być według wyboru kierowcy, a miejsce do spania musi być

odpowiednie dla każdego kierowcy; w tym zakresie przepis rozporządzenia jest stosowany bezpośrednio). Art. 14 ust. 1 ustawy o czasie pracy kierowców jest o tyle korzystniejszy dla kierowców - pracowników, że zezwala tylko na dobowy (dzienny) odpoczynek w pojeździe, a tym samym nie zezwala na wykorzystanie w ten sposób wypoczynku tygodniowego. W każdym razie, art. 14 ust. 1 ustawy o czasie pracy kierowców nie dotyczy w żadnym zakresie świadczeń przysługujących kierowcom-pracownikom z tytułu podróży służbowych i nie może służyć w sposób bezpośredni wykładni przepisów ustanawiających przesłanki tych świadczeń. W ustawie o czasie pracy kierowców uregulowano czas pracy kierowców, w tym w szczególności zasady korzystania z odpoczynku w pracy, nie uregulowano natomiast zasad przysługiwania należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem podróży służbowej, odsyłając wyraźnie i wprost w tym zakresie (w art. 21a) do art. 77⁵ § 3-5 k.p. Odesłanie do przepisów Kodeksu pracy (przepisów wykonawczych do Kodeksu pracy) nie zawiera żadnych ograniczeń czy modyfikacji ich stosowania względem kierowców, w szczególności odbywających wielokrotne podróże służbowe za granicę. Również Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w postanowieniu z dnia 18 lutego 2016 r., w sprawie C - 325/15 ([http://curia.europa.eu.](http://curia.europa.eu)) mającego za przedmiot wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Śródmieścia we Wrocławiu uznał, że rozporządzenie (WE) nr 561/2006, a w szczególności jego art. 8 ust. 8 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ono na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które określa warunki, w jakich kierowca pojazdu może domagać się zwrotu kosztów noclegu wynikających z jego działalności zawodowej.

Wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącej zasadnie wyjaśniono w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 12 czerwca 2014 r. II PZP 1/14, że zwrot kosztów noclegu za okres przed dniem 3 kwietnia 2010 r., czyli w okresie poprzedzającym datę wejścia w życie art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, kierowca powinien otrzymać według takich reguł jak w podróży służbowej, mimo że ustawa dopiero od dnia 3 kwietnia 2010 r. kwalifikuje pracę kierowców, jako podróż służbową. Prawnej przeszkody do zwrotu tych kosztów za okres wcześniejszy nie stanowiła uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2008 r., II PZP 11/08 (OSNP 2009 nr 13-14, poz. 166), na co zwrócono uwagę w wyroku Sądu

Najwyższego z dnia 18 stycznia 2013 r., II PK 144/12 (LEX nr 1375389). Ta temporalna kwestia została wyjaśniona w uchwale powiększonego składu Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14. Nowelizacja ustawy z dnia 16 kwietnia 2010 r. o czasie pracy kierowców, dokonana ustawą nowelizacyjną z dnia 12 lutego 2010 r., która obowiązuje od dnia 3 kwietnia 2010 r., jest wyrazem akceptacji kontynuowania pewnej fikcji, w której kierowca – pracownik otrzymuje wynagrodzenie za pracę niestanowiące rzeczywistego ekwiwalentu za świadczoną pracę, zaś ów ekwiwalent stanowią (zaoszczędzane) świadczenia z tytułu podróży służbowej. A zatem, jak uwypuklił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 25 maja 2016 r., II PK 111/15 oraz z dnia 4 września 2014 r., I PK 7/14 (LEX nr 1515145), w wyniku nowelizacji ustawy o czasie pracy kierowców powstała sytuacja prawna, w której podróże kierowcy transportu międzynarodowego odbywane w okresie do dnia 3 kwietnia 2010 r. nie stanowiły podróży służbowych w rozumieniu art. 77⁵ § 1 k.p. (nie mają więc i zastosowania wprost przepisy obowiązujące dotyczące zwrotu kosztów podróży służbowych), a po tej dacie są one podróżami służbowymi (art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców) i kierowcom przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego, ustalone na zasadach określonych w art. 77⁵ § 3-5 k.p. (art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców). Jednakże za okres do dnia 3 kwietnia 2010 r. moc prawną zachowały korzystniejsze dla pracowników (przyznające diety i zwrot kosztów noclegu) postanowienia układów zbiorowych pracy (regulaminów wynagradzania) oraz umów o pracę (art. 9 § 2 i art. 18 § 2 k.p.). W orzecznictwie (które w tej mierze można uznać za utrwalone) przyjmuje się też, że w przypadku nieustalenia w układzie zbiorowym (regulaminie wynagradzania) lub też w umowie o pracę świadczeń z tytułu podróży odbywanych przez kierowcę, jej koszty mogą podlegać wyrównaniu w wysokości odpowiadającej należnościom z tytułu podróży służbowej przewidzianym w przepisach powszechnie obowiązujących dla pracowników wykonujących rzeczywiście podróże służbowe (por. w szczególności wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2009 r., I PK 279/07, LEX nr 509051; z dnia 18 sierpnia 2009 r., I PK 51/09, OSNP 2011 nr 7-8, poz. 100; z dnia 23 czerwca 2010 r., II PK 372/09, Monitor Prawa Pracy 2010 nr 11, s. 597; z dnia 1 kwietnia 2011 r., II PK 234/10, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 119;

z dnia 14 maja 2012 r., II PK 230/11, LEX nr 1216860; z dnia 4 września 2014 r., LEX nr 1515145; z dnia 18 września 2014 r., III PK 135/13, LEX nr 1541204; z dnia 22 lipca 2015 r., I PK 95/15, LEX nr 1767097).

Sumą dotychczasowych rozważań jest stwierdzenie, że Sąd drugiej instancji prawidłowo uznał, iż zapewnienie powodom odpowiedniego miejsca do spania w kabinie samochodu nie zwalnia skarżącej z obowiązku wypłaty powodom należnego ryczałtu za noclegi przysługującego im w całym okresie zatrudnienia. Oceny tej nie zmieniają zarzuty skargi dotyczące nieuwzględnienia kwot wypłacanych powodom na podstawie regulaminu wynagradzania. Sąd drugiej instancji podzielił bowiem ustalenia Sądu Rejonowego, zgodnie z którymi skarżąca Spółka wypłacała powodom wyłącznie diety. Z art. 77⁵ § 2 k.p. wynika, że rozporządzenie wykonawcze powinno regulować następujące świadczenia: 1) diety (ich wysokość, z uwzględnieniem czasu trwania podróży, a w przypadku podróży poza granicami kraju - walutę, w jakiej będzie ustalana dieta i limit na nocleg w poszczególnych państwach) oraz 2) zwrot (warunki zwrotu) kosztów przejazdów, 3) zwrot kosztów noclegów i 4) zwrot innych wydatków. Zgodnie z art. 77⁵ § 3 k.p. warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej określa się w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania. Według art. 77⁵ § 5 k.p., w przypadku gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, o których mowa w § 3, (czyli nie zawiera uregulowań dotyczących warunków wypłacania wszystkich należności z tytułu podróży służbowej), pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2. Oznacza to, że przepisy wykonawcze ustalają minimalny standard wszystkich świadczeń z tytułu podróży służbowych (diety oraz zwrotu kosztów przejazdów, noclegów i innych wydatków), które w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę mogą być uregulowane korzystniej dla pracownika (art. 9 § 2 i art. 18 § 2 k.p.). W razie braku takich regulacji lub uregulowania mniej korzystnego dla pracownika, zastosowanie będą miały przepisy wykonawcze. Analiza treści powołanych przepisów wyraźnie wskazuje, że skoro wypłacane pracownikom na

podstawie regulaminu wynagradzania świadczenie nie obejmowało ryczałtu za noclegi, to powodowi przysługuje zwrot kosztów noclegu według zasad ustalonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., a to rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. w całym okresie zatrudnienia.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej motywy Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

eb